

FILOSOFIA DE L'EDUCACIÓ

Curs acadèmic: 2005-2006

Professor: Joan-Carles Mèlich

Departament: Pedagogia Sistemàtica i Social

1. CONTRIBUCIÓ DE LA FILOSOFIA DE L'EDUCACIÓ A LA FORMACIÓ DEL PEDAGOG

La filosofia de l'educació és la reflexió filosòfica sobre alguns dels aspectes fonamentals de l'experiència educativa. Si bé és cert que pot haver-hi un enfocament metafísic sobre l'educació, aquest curs es vol oferir una visió antropològico-filosòfica de les qüestions pedagògiques ineludibles a qualsevol *praxi* educativa en la vida quotidiana. Independentment, encara que no al marge del temps i de l'espai en els quals tingui lloc la relació educativa, resulta necessari reflexionar sobre aspectes estructurals de l'educació, com, per exemple, l'educació en valors, l'experiència, l'art, la crisi de la societat postmoderna, la tecnologia, la burocràcia, els totalitarismes (passats i presents), la llibertat, la responsabilitat, la veritat, el sofriment, la mort... Aquest curs de Filosofia de l'Educació és una continuació de l'assignatura d' Antropologia de l'Educació de primer de Pedagogia. A diferència, però, d'aquesta, ara s'insistirà en la lectura, la reflexió i el comentari d'alguns textos bàsics de la filosofia de l'educació occidental. Per això es considera molt important haver assolit els continguts d'altres assignatures de primer: Teoria de l'Educació, Història de l'Educació, Sociologia de l'Educació i Biologia de l'Educació.

2. OBJECTIUS I COMPETÈNCIES

Conèixer de les obres i els filòsofs més rellevants en filosofia de l'educació (clàssics, moderns i contemporanis) i comprendre la importància de les seves idees en la problemàtica pedagògica actual. *Competències*: Adoptar una actitud ètica.

Reflexionar sobre alguns problemes pedagògics fonamentals i aplicar-ho a l'anàlisi de les relacions educatives en la vida quotidiana, tant en l'àmbit formal com no formal. Pensar críticament la societat actual i el paper de les transmissions educatives en la societat de la informació. *Competències*: Anàlisi de fenòmens educatius, adaptació de les accions educatives a contextos i situacions diverses, de comunicació, d'assessorament educatiu i de comportament ètic.

Desvetllar la imaginació i la perspectiva estètica, el tacte i el to, com a facultats bàsiques en les situacions educatives. *Competències*: Prendre decisions relatives a l'àmbit professional. Abordar amb iniciativa i tacte les situacions educatives.

Reflexionar sobre el pes de la història recent, especialment la qüestió dels moderns totalitarismes, per tal de posar les bases d'una pedagogia de la memòria. *Competències*: Adoptar una actitud ètica.

3. CONTINGUTS

- 1.- El coneixement i les seves formes. El discurs filosòfic. La filosofia de l'educació.
- 2.- Els sofistes, Sòcrates i Plató: L'educació de la virtut.

- 3.- L'ètica i la pedagogia estoica.
- 4.- Agustí d'Hipona. Pedagogia i cristianisme.
- 5.- Pedagogia de l'experiència: Michel de Montaigne.
- 6.- René Descartes: El *Discurs del mètode* com a relat de formació.
- 7.- Pedagogia i Il·lustració: J. J. Rousseau i I. Kant.
- 8.- Pedagogia i Romanticisme: F. Schiller.
- 9.- Pedagogia i postmodernitat: F. Nietzsche.
- 10.- Pedagogia i pragmatisme: J. Dewey.
- 11.- Pedagogia, felicitat i repressió: S. Freud.
- 12.- Pedagogia i testimoni: L. Wittgenstein
- 13.- Pedagogia de la mort: M. Heidegger.
- 14.- Educació i totalitarismes al segle XX. Pedagogia de la memòria: H. Arendt, E. Levinas, T. Adorno.

4. PLA DE TREBALL

Es preveuen al voltant de 50 hores de *classe presencial* distribuïdes de la manera següent:

- Tema 1.- 2 hores/1 sessió
- Tema 2.- 6 hores/3 sessions
- Tema 3.- 2 hores/ 1 sessió
- Tema 4.- 2 hores/1 sessió
- Tema 5.- 2 hores/1 sessió
- Tema 6.- 4 hores/2 sessions
- Tema 7.- 6 hores/3 sessions
- Tema 8.- 4 hores/2 sessions
- Tema 9.- 4 hores/2 sessions
- Tema 10.- 4 hores/2 sessions
- Tema 11.- 4 hores/2 sessions
- Tema 12.- 4 hores/2 sessions
- Tema 13.- 4 hores/2 sessions
- Tema 14.- 4 hores/2 sessions

Es preveuen aproximadament 40 hores de *treball dirigit*: Tutories, correu electrònic, etc...

Comentari i lectura obligatòria dels textos següents:

- Lectura del *Protàgoras* de Plató: 6 hores
- Lectura "De L'experiència", l'últim dels *Assaigs* de Montaigne: 2 hores
- Lectura *Discurs del Mètode* de Descartes, especialment els caps. I, II, III, IV: 4 hores
- Lectura del llibre I de l'*Emili* de Rousseau: 4 hores
- Lectura del *Sobre pedagogia* de Kant: 6 hores
- Lectura de les *Cartes sobre l'educació estètica de l'home* de Schiller: 4 hores
- Lectura d'alguns fragments *La gaia ciència* i d' *Així parlà Zaratustra* de Nietzsche: 4 hores
- Lectura d'alguns articles de *Democràcia i escola* de Dewey: 2 hores
- Lectura de *El malestar en la cultura* de Freud: 4 hores
- Lectura d'alguns aforismes del *Tractatus* de Wittgenstein: 2 hores
- Lectura d'alguns fragments d' *Ésser i temps* de Heidegger: 2 hores

Es preveuen aproximadament 60 hores de treball autònom (equivalent a unes 2 hores per setmana).

5. AVALUACIÓ

L'avaluació consistirà en una pregunta teòrica d'abast general al voltant dels temes i autors del curs. Aquesta pregunta tindrà un valor del 60%. La segona part de l'examen serà un comentari de text sobre alguna de les lectures obligatòries, amb un valor del 40%.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA RECOMANADA

- BÁRCENA, F./MÈLICH, J.C. (2000): *La educación como acontecimiento ético*, Barcelona, Paidós.
- BÁRCENA, F. (2004): *El delirio de las palabras*, Barcelona, Herder.
- DELACAMPAGNE, C. (1999): *Historia de la filosofía en el siglo XX*, Barcelona, Península.
- DUCH, LL. (1997): *La educación y la crisis de la modernidad*, Barcelona, Paidós.
- DUCH, LL. (2004): *Estaciones del laberinto*, Barcelona, Herder.
- DUCH, LL./MÈLICH, J. C. (2005): *Escenarios de la corporeidad*, Madrid, Trotta.
- HADOT, P. (1998): *¿Qué es la filosofía antigua?*, Madrid, FCE.
- JANIK, A./TOULMIN, S. (1998): *La Viena de Wittgenstein*, Madrid, Taurus.
- KUNDERA, M. (1994): *El arte de la novela*, Barcelona, Tusquets.
- LLEDÓ, E. (1998): *El silencio de la escritura*, Madrid, Espasa Calpe.
- MARQUARD, O. (2001): *Filosofía de la compensación. Escritos sobre antropología filosófica*, Barcelona, Paidós.
- MÈLICH, J. C. (2002): *Filosofía de la finitud*, Barcelona, Herder.
- MÈLICH, J.-C. (2004): *La lección de Auschwitz*, Barcelona, Herder.
- MEIRIEU, P. (1998): *Frankenstein educador*, Barcelona, Laertes.
- MEIRIEU, P. (2004): *Referencias para un mundo sin referencias*, Barcelona, Graó.
- NUSSBAUM, M.C. (1997): *Justicia poética. La imaginación literaria y la vida pública*. Barcelona, Andrés Bello.
- NUSSBAUM, M. C. (2001): *El cultivo de la humanidad*, Barcelona, Andrés Bello.
- ROMBACH, H. (2004): *El hombre humanizado. Antropología estructural*, Barcelona, Herder.
- STEINER, G. (1992): *Presencias reales*, Barcelona, Destino.
- STEINER, G. (2004): *Lecciones de los maestros*, Madrid, Siruela.
- VAN MANEN, M. (1999): *El tacto en la enseñanza. El significado de la sensibilidad pedagógica*, Barcelona, Paidós.
- VAN MANEN, M. (2004): *El tono en la enseñanza. El lenguaje de la pedagogía*, Barcelona, Paidós.

TEXTOS BÀSICS DE LECTURA:

- ARENDT, H. (1993): *La condición humana*, Barcelona, Paidós.
- ARENDT, H. (1996): «La crisis en la educación», *Entre el pasado y el futuro*, Barcelona, Península.

- ADORNO, T. W. (1993): «La educación después de Auschwitz», *Consignas*, Buenos Aires, Amorrortu.
- DESCARTES, R. (1980): *Discurso del método. Meditaciones metafísicas*, Madrid, Espasa Calpe.
- DESCARTES, R. (1998): *Tractat de les passions. Cartes sobre la moral*, Barcelona, Ed. 62.
- DEWEY, J. (1994): *Democràcia i escola*, Eumo, Vic.
- FREUD, S. (1980): *El malestar en la cultura*, Madrid, Alianza.
- HEIDEGGER, M. (2003): *Ser y tiempo*, Madrid, Trotta.
- KANT, I. (1991): *Sobre pedagogia*, Vic, Eumo
- LEVI, P. (1995): *Si esto es un hombre*, Barcelona, Muchnik.
- LEVINAS, E. (1977): *Totalidad e infinito. Ensayo sobre la exterioridad*, Salamanca, Sígueme.
- MONTAIGNE, M. (2003): *Ensayos completos*, Madrid, Gredos.
- NIETZSCHE, F. (1981): *Crepúsculo de los ídolos*, Madrid, Alianza.
- NIETZSCHE, F. (1979): *Así habló Zaratustra*, Madrid, Alianza.
- PLATÓN, (2003): *República*, Madrid, Gredos; *Protágoras*, Madrid, Gredos.
- ROUSSEAU, J.J. (1998): *Emilio, o de la educación*, Madrid, Alianza; (1985): *Emili*, Eumo, Vic.
- SCHILLER, F. (1990): *Kallias. Cartas sobre la educación estética del hombre*, Barcelona, Anthropos.
- WITTGENSTEIN, L. (1979): *Tractatus logico-philosophicus*, Madrid, Alianza.

Obres de referència:

ABBAGNANO, N./